

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA FAOLRIVOJLANTIRUVCHI
MUHITNI TASHKIL ETISHDA STEAM TA'LIM TEXNOLOGIYASIDAN
FOYDALANISH**

Ne'matova Shirinoy Nizomiddinovna
BuxDPI Maktabgacha ta'lim fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlaydigan tarbiyachilar maktabgacha yoshdagi bolalarda bilimga qiziqish uyg'otishi, ularni turli manbalardan idrok etishga va ma'lumotlardan foydalanishga o'rgatish, atrofdagi voqelikka qiziqqan savollarga mustaqil ravishda javob topish, STEAM yondashuvi olingan bilimlarni haqiqiy ko'nikmalar bilan birlashtirishga o'rgatishi, STEAM ta'lim modeli, STEM – ta'lim va uning afzalliklari, zamonaviy muammolarni hal qilishning integratsiyalashgan yondashuvi haqida fikr keltirilgan.

Kalit so'zlar: rivojlanish, rivojlantiruvchi muhit, markaz, talab, badiiy, estetik, did, badiiy-estetik did, tevarak-atrof, kuzatuvchanlik, rivojlantiruvchi markazlar.

O'zbekiston Respublikasi hududida amal qilinib borilayotgan uzluksiz ta'lim tizimida bugungi kunda rivojlangan Yevropa davlatlari ta'lim tizimi tajribasidan na'muna olish orqali dunyo ta'limi bilan yuzlasha olishm, tajriba almashish, raqobatga kirishish, uzluksiz aloqada bo'lish ishlari sezilarli darajada rivojlanmoqda. Jumladan dual ta'lim, enkuliziv ta'lim, eksternat ta'lim, masofaviy ta'lim va STEAM ta'lim shakllari fikrimizga yaqqol misol bo'loladi. Mazkur ta'lim shakllaridan bugungi kunda keng foydalanilib yuqori natejalarga erishilmoqda. Hozir biz fikrimizni STEAM ta'lim texnologiyasi haqida davom etiramiz.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda bolalarning yoshi, individual xususiyatlari va ehtiyojlarini, shuningdek, mintaqaning madaniy va tarixiy xususiyatlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Rivojlantiruvchi muhit mazmuniga quyidagi talablar qo'yiladi:

- mazmunan boy – davlat o'quv dasturining mazmuniga mos kelishi, materiallar, jihozlar va xona va bino tashqarisidagi inventarlarning xilma-xilligi;
- o'zgartuvchan – ta'lim va tarbiya jarayoni vaziyatiga, shuningdek, bolalarning qiziqishlari va imkoniyatlarining o'zgarishiga qarab rivojlantiruvchi muhitda o'zgarishlar bo'lish imkoniyatini nazarda tutadi;
- polifunksional – rivojlantiruvchi muhitning turli tarkibiy qismlaridan xilma-xil foydalanish imkoniyati;
- muqobil – guruhda turli joylar, rivojlanish markazlari, shuningdek, bolalarning erkin tanlovini ta'minlaydigan turli xil materiallar, o'yinlar, o'yinchoqlar va jihozlarning mavjudligi; o'yin materialining muntazam ravishda o'zgartirilishi, bolalarning o'yin, harakat, bilish va tadqiqot faoliyatini rag'batlantiradigan yangi buyum va ashyolarning paydo bo'lishi;
- hammabop – tarbiyalanuvchilar, shu jumladan, alohida ta'lim olish ehtiyojiga ega

bo‘lgan bolalar uchun ta‘lim va tarbiya jarayonida foydalaniladigan barcha faoliyat turlarini ta‘minlaydigan o‘yinchoqlar, qo‘llanmalar, resurslar bilan ta‘minlanganligi;

- xavfsiz – barcha elementlarni ulardan foydalanishning ishonchligi va xavfsizligini ta‘minlash talablariga muvofiqligini nazarda tutadi;

- oqilona – davlat o‘quv dasturi va davlat talablariga muvofiq zamonaviy rivojlantiruvchi muhitni yaratish, shuningdek, maktabgacha ta‘lim tashkilotining turli ta‘lim dasturlarini amalga oshirishni ta‘minlash uchun barcha imkoniyatlardan foydalanish; inklyuziv ta‘lim tashkil etilgan taqdirda, zarur shart-sharoitlarni ta‘minlash;

- mahalliy sharoitga moslashtirilgan – madaniy va tarixiy qadriyatlarga, milliy va mintaqaviy an‘analar, tabiatga, iqlimga bog‘liq xususiyatlar, hududdagi sanoat rivojlanishining o‘ziga xos xususiyatlariga mos bo‘lishi;

- shaxsa yo‘naltirilgan – pedagog har bir bolaning o‘z qiziqishiga ko‘ra shug‘ullanishini ta‘minlashi kerak (bolalar guruh muhitida osongina harakat qilishadi, qayerda nima joylashganini biladilar, o‘yinchoqlar va barcha resurslardan erkin foydalana oladilar).

RIVOJLANTIRUVCHI MUHITNI TASHKIL ETISH UCHUN ZARURIY JIHOZLAR

Zamonaviy rivojlanish muhitini yaratish maktabgacha yoshdagi bolalar uchun amalga oshirilishi mumkin bo‘lgan faoliyat subyekti sifatida bolaning har tomonlama rivojlanishini ta‘minlaydi. Guruhning muhiti tarbiyachi va bolalarning individualligini aks ettiradi, u o‘ziga xos va individualdir.

An‘anaviy ravishda qo‘llanmalar, jihozlar, didaktik o‘yinlar, materiallarni uch toifaga bo‘lish mumkin:

“BUGUN”. Bolalar sinfda, kattalar bilan o‘zaro munosabatlarning boshqa shakllarida tanishishni boshlaydigan material. (Mamlakat ramzlari, xalqlarning xilma-xilligi, hayvonlar va o‘simliklar dunyosi va boshqalar)

“KECHA”. O‘rganilgan, allaqachon ma‘lum bo‘lgan, shaxsiy tajribadan o‘zlashtirilgan, kundalik hayotda yangi bilimlarni olish uchun ishlatiladigan material.

“ERTAGA”. Yaqin kelajakda ko‘rish uchun kontent.

Shunday qilib, rivojlanayotgan muhit ta‘lim, rivojlantiruvchi, tarbiyalovchi, rag‘batlantiruvchi, tashkiliy, kommunikativ funksiyalarni bajarishi kerak. Lekin eng muhimi, u bolaning mustaqilligi va tashabbuskorligini rivojlantirish uchun ishlashi kerak. Uslubiy tavsiyalar maktabgacha ta‘lim muassasasidagi fan-fazoviy rivojlanish muhitining taxminiy mazmunini o‘z ichiga oladi. Yoshga muvofiqlik eng muhim va shu bilan birga bajarish qiyin bo‘lgan shartlardan biridir. Buning sababi shundaki, materiallar, ularning mazmunining murakkabligi va foydalanish imkoniyati ushbu yoshdagi bolalar rivojlanishining bugungi qonuniyatlari va xususiyatlariga mos kelishi va har bir alohida bolaga xos bo‘lgan rivojlanish zonalarining xususiyatlarini hisobga olishi kerak. Bugun. Shu bilan birga, keyingi yosh guruhi ko‘p sabablarga ko‘ra oldingi guruhning atrof- muhitining qo‘riqchisi ekanligini esga olish kerak. U rivojlanishning oldingi bosqichidagi materiallarni saqlab qolishi kerak:

- birinchidan, ushbu materiallarni hali o‘zlashtirmagan bolalar uchun;
- ikkinchidan, bolalarni sevimli o‘yinchoqlari va buyumlariga qaytaradigan o‘yinlar va mashg‘ulotlar uchun (plastmassa va kauchuk o‘yinchoqlar, kontrplak va kartondan tabiiy obyektlarning planar tasvirlari).
- qurilish o‘yinlari, qum, suv va boshqalar bilan o‘yinlar uchun);
- uchinchidan, katta yoshda deyarli o‘yin materiali bilan ifodalanmaydigan o‘yin vaziyatini yaratish va o‘tmishda muhim bo‘lgan bularning barchasi bugungi kunda bolalar uchun yordamchi material sifatida ishlaydi.

Tarbiyachi ma‘lum bir yoshda, muayyan faoliyat turi uchun qanday materiallar kerakligini bilishi kerak. Keyin, bolalarni o‘rab turgan turli xil materiallar va o‘yin jihozlari orasidan u har bir yosh uchun o‘ziga xos va o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lgan muhitni yarata oladigan narsalarni tanlashi mumkin bo‘ladi. Shu munosabat bilan, fan muhitining mazmuni va uni joylashtirish xususiyatlarini aniqlashda har bir yosh bosqichi uchun ustuvor vazifalarni belgilash kerak, ularning yechimi bolalardalarda aqliy va kognitiv jarayonlarning dinamik rivojlanishiga olib kelishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Z.M. Ashurova. “Maktabgacha ta’limda STEAM texnologiyasidan foydalanish metodikasi”. Uslubiy qo‘llanma. – Fan va ta’lim
2. Т.С.Волосовес, В.А.Маркова, С.А.Аверина. СТЕМ-образование детей дошкольного и младшего школьного возраста. М. Бином. Лаборатория знаний 2019. 28-бет
3. Grosheva I.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Yevstafyeva L.G., Maxmudova D.T., Nabixanova Sh.B., Pak S.V., Nazarova V.A., Isxakova M.R., Abdunazarova N.F “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi T: 2022. 29-бет.
4. F.Qodirova, SH.Toshpo‘latova, M.A‘zamova. “Maktabgacha pedagogika”.-T., “Ma’naviyat”. 2019.
8. Мастер-класс для педагогов «Создание мультфильмов вместе с детьми» М., 2018
5. Э.Д. Жукова. Программа дополнительного образования по конструированию, ориентированная на детей от 5 до 7 лет «лего-мастер». Излучинск, 2018
6. И. А. Помораева, В.А. Позина. Занятия по формированию элементарных математических представлений в средней группе детского сада. М: 2019
7. Maktabgacha ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonini mavzuviy rejalashtirish (o‘rta guruhi) O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi. T:2018.
8. Maktabgacha ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonini mavzuviy rejalashtirish (maktabga tayyorlov guruhi) O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi. T:2018.
9. A.V. Shin, Sh.Sh. Mirziyoyeva, I.V. Grosheva, U.T. Mikailova, Y.T. Suleymanova, A.G. Daukayeva, Y.N. Vlasova, Z.F. Galimova “Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida ta’lim jarayonini rejalashtirish. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim Vazirligi. T.:2020 y.

